

Rajavartiolaitoksen esikunta
Oikeudellinen osasto

30.06.2017

Puolustusministeriö

PLM:n lausuntopyyntö 801/40.02.00/2015 ja SM:n lausuntopyyntö SMDno-2017-733

Puolustusministeriön ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi; työryhmän mietintö

Rajavartiolaitoksen esikunta, joka on samalla sisäministeriön rajavartio-osasto, lausuu otsikossa mainitusta sotilastiedustelua koskevasta työryhmän mietinnöstä seuraavaa:

1. Johdanto

Mietinnöstä ilmenee, että Puolustusvoimien nykyisillä toimivaltuuksilla ei voida riittävän tehokkaasti ja riittävän varhaisessa vaiheessa hankkia tietoa sotilaallisesta toiminnasta tai Suomeen kohdistuvista ulkoisista uhkista sotilaallisen ennakkovaroituksen antamiseksi. Puolustusvoimat ei voi ajoissa ryhtyä uhkien torjumisen edellyttämiin toimenpiteisiin. Ylimmän valtionjohdon ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi on kyettävä tuottamaan objektiivista, varmennettua ja analysoitua tietoa. Puolustusvoimien tiedonhankinnan toimivaltuudet ovat puutteellisia toiminnan yhteiskunnalliseen merkittävyyteen nähden sekä muihin maihin verrattuna. Myös Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut nopeasti muun muassa globalisoitumisen ja digitalisaation kehityksen vuoksi. Sodankäynnin ja muun vaikuttamisen raja on hämärtyneet käytettäessä poliittisia ja taloudellisia painostuskeinoja, informaatio-operaatioita sekä hybridivaikuttamisen keinoja. Merkittäviin uhkiin liittyvää tietoa siirtyy yhä enemmän tietoverkkoon.

Sotilastiedustelu on keskeinen osa Suomen puolustusvalmiutta. Sotilastiedustelusta ei kuitenkaan ole nimenomaisia säännöksiä puolustusvoimia koskevassa lainsäädännössä. Suomessa ei ole myöskään sääntelyä siitä, mihin tiedustelutoiminnalla pyritään tai millaista tiedustelutoimintaa voidaan harjoittaa.

Edellä todetun vuoksi Rajavartiolaitos haluaa korostaa esitetyn uuden sotilastiedustelulainsäädännön tarpeellisuutta ja tavoitteiden tärkeyttä.

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja kansalaisten kanssa. Rajavartiolaitos on johtava rajavalvon-

taviranomainen, joka sovittaa yhteen muiden rajavalvontaan henkilöliikenteessä osallistuvien viranomaisten toimintaa.

Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen. Rajavartiolaitos on myös aluevalvontalain 23 §:ssä mainittu aluevalvontaviranomainen. Rajavartiolaitos ylläpitää tilannekuvaa toimintaympäristöstä ja sen kehittymisestä. Rajavartiolaitoksen korkeaa valmiutta, toimivaltuuksia ja suorituskykyä hyödynnetään puolustusjärjestelmän tukena alueellisen koskemattomuuden valvonnassa ja turvaamisessa. Tilanteen niin edellyttäessä rajajoukkoja liitetään puolustusvoimiin. Rajajoukkoja käytetään maa- ja meripuolustuksen tehtäviin osana puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitoksen puolustussuunnittelu ja -valmistelut toteutetaan kiinteässä yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa

Rajavartiolaitos suorittaa myös erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Rajavartiolaitos on esitutkintalain 2 luvun 1 §:ssä mainittu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä.

Rajavartiolaitos on siis osa Suomen puolustusjärjestelmää. Tämä tarkoittaa myös erittäin tiivistä yhteistyötä sotilastiedustelussa. Tästä on tarkemmin sovittu Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien sotilastiedustelun välisessä yhteistointasopimuksessa (18.4.2017, SAL).

Rajavartiolaitoksen esikunta haluaakin varmistaa, että nykyinen kiinteä yhteistyö voi jatkua. Tämän vuoksi Rajavartiolaitoksen esikunta ehdottaa joitakin tarkistusesityksiä sotilastiedustelulakiin ja sen perusteluihin. Rajavartiolaitosta tai sen edustajia ei ole kuultu työryhmän työn aikana.

2. Tarkistusesitykset ja niiden perustelut

Edellä todetun vuoksi laissa tulisi säätää sotilastiedusteluviranomaisten oikeudesta luovuttaa tiedustelutietoa Rajavartiolaitokselle. Tämä olisi nykyisen käytännön mukaista. Rajavartiolaitos kehittää ja säätelee saamansa tiedon perusteella valmiuttaan sotilaallisen maanpuolustuksen sekä alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen tehtäviin.

Rajavartiolaitoksen tehtävät sotilastiedustelussa toteutuvat operatiivisella ja taktisella tasolla. Tämä tulee huomioida lakiehdotuksen yleisperustelujen kohdassa 2.2.5 Sotilastiedustelun järjestäminen sekä asiaan liittyvissä yksityiskohtaisissa perusteluissa. Rajavartiolaitos vastaa osaltaan valvontajärjestelmän ylläpidosta ja käytöstä sekä tuottaa poikkeusoloissa toimivia taktisen tason sotilastiedustelujoukkoja ja -yksiköitä. Normaalioloissa Rajavartiolaitos osallistuu suorituskykyjen rakentamiseen ja valmiuden ylläpitoon sekä sotilastiedustelun operatiiviseen toimintaan siten kuin siitä on puolustusvoimien ja sen sotilastiedusteluviranomaisten kanssa sovittu. Tilanteen niin edellyttäessä rajajoukkoja liitetään puolustusvoimiin, mutta osa rajajoukoista toimii Rajavartiolaitoksen johdossa. Rajavartiolaitoksen suorituskykyjen hyödyntäminen muuttuneessa toimintaympäristössä ja nopeassa tilannekehityksessä tulee varmistaa tässä lakiehdotuksessa.

Lakiehdotuksen 12 §:ssä määritellään sotilastiedusteluviranomaiset sekä säädetään puolustushaarojen tehtävistä sotilastiedustelussa. Pykälässä viitataan

60 §:ssä säädettyyn radiosignaalityedusteluun. Lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tiedonhankinta ja puolustushaarojen rooli on kuvattu kuitenkin tätä huomattavasti laajemmin. Rajavartiolaitos tukee sotilastiedusteluviranomaisia ja puolustushaaroja tiedonhankinnassa, joten tämä tulisi myös näkyä 12 §:ssä.

Lakiehdotuksen 13 §:ssä säädetään tiedustelutehtävästä. Tiedustelutehtävän on perustuttava 3 §:ssä säädettyyn sotilastiedustelun tarkoitukseen tai 16 §:ssä tarkoitettuun tietopyyntöön. Lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että sotilastiedustelun tarkoitukseen perustuvat tietopyynnot tulisivat puolustusvoimien sisältä, kuten puolustushaaroista tai pääesikunnan alaisilta laitoksilta. Vallitsevan käytännön ja edellä mainitun yhteistoimintasopimuksen mukaisesti tietopyynnot voivat tulla myös Rajavartiolaitokselta. Nämä tietopyynnot koskevat Rajavartiolaitoksen tehtäviä alueellisen koskemattomuuden turvaamisessa ja sotilaallisessa maanpuolustuksessa. Tämä tulisi tulla selkeästi esille kyseisen lainkohdan perusteluissa.

Lakiehdotuksen 15 §:ssä säädetään yhteistyöstä suojelupoliisin ja muiden viranomaisten kanssa. Säännöksen toisessa momentissa säädetään muiden viranomaisten mahdollisuudesta avustaa tarvittaessa sotilastiedusteluviranomaista yksittäisen tiedustelutehtävän suorittamisessa. Tämä ei vastaa siihen säätelyn tarpeeseen, joka koskee Rajavartiolaitosta sotilastiedustelua tukevana viranomaisena.

Lakiehdotuksen 87 §:ssä säädetään puolustusvoimien muun virkamiehen osallistumisesta sotilastiedusteluun. Säännöstä tulisi täydentää siten, että se kattaisi myös Rajavartiolaitoksen riittävän koulutuksen saaneet ja tehtäviin määrätyt virkamiehet valmiutta tehostettaessa. Rajavartiolaitoksen virkamiehiä toimii puolustusvoimien sotilastiedusteluorganisaatioissa. Henkilöt ovat tehtävissä erittäin nopeassa tilannekehityksessä ja valmiutta tehostettaessa aluksi Rajavartiolaitoksen virkamiehinä. He eivät myöskään täytä 88 §:n reserviläisen määritelmää. Lisäksi tulisi harkita onko tarvetta sääntelylle, jossa Rajavartiolaitoksen virkamies yksittäistapauksessa toteuttaisi sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa tehtävän, jossa tarvittaisiin 4 luvussa määritellyjä toimivaltuuksia esimerkiksi tarkkailua.

Rajavartiolaitos käyttää sotilastiedustelun tietojärjestelmää. Rajavartiolaitoksessa on huomattava määrä virkamiehiä (yli sata), joilla on tietojärjestelmän käyttöoikeus. Tämä tulee huomioida lain 103 §:ssä, jonka nykyinen muotoilu ei kata Rajavartiolaitoksen kyseisiin tehtäviin määrättyjä virkamiehiä.

Lakiehdotuksen 111 §:n tulisi mahdollistaa tietojen luovuttaminen myös rajavartiolaitoviranomaiselle perusteluissa esitetyin tavoin Rajavartiolaitokselle säädettyjen aluevalvonta- ja virka-aputehtävien suorittamiseksi.

Lakiehdotuksen 6 luvussa säädetään sotilastiedusteluviranomaisen velvollisuuksista ja oikeuksista antaa tiedustelutietoa erittäin vakavien rikosten selvittämiseksi sekä turvallisuutta vaarantavien rikosten estämiseksi. Rajavartiolaitos esittää, että ehdotetun lain 76 ja 77 §:iin tehdään muutos, jonka perusteella sotilastiedusteluviranomaisen olisi ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä Rajavartiolaitokselle tiedoista, joiden perusteella on aiheutta epäillä rikoslain 17 luvun 8 a §:n mukaista törkeää laittoman maahantulon järjestämistä. Tätä rikosta ei mainita rikoslain 15 luvun 10 §:ssä vaikka maksimirangaistus siitä on kuusi vuotta vankeutta.

Laittomaan maahantuloon liittyvän rikollisuuden torjuminen on Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan ydinaluetta ja tieto epäillyistä törkeän laittoman maahantulon järjestämisestä on erittäin tärkeää kansallisen turvallisuuden kannalta. Teolla on mahdollista tuoda Suomeen ja Schengen-alueelle muun muassa palaavia vierastaistelijoita tai terroristisia rikoksia suunnittelevia henkilöitä.

Lakiehdotuksen 64 § mukaan ulkomailla tapahtuneen tiedustelun osalta ei ehdotuksen 76 ja 77 §:n säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta ja -oikeudesta kuitenkaan sovellettaisi. On kuitenkin mahdollista, että tässä toiminnassa voidaan saada tietoa erittäin vakavasta rajat ylittävästä rikoksesta, josta tieto olisi saatettava esitutkintaviranomaiselle. Säännöstä ei kuitenkaan perustella yksityiskohtaisissa perusteluissa millään tavalla. Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan asia tulee arvioida uudelleen ja vähintäänkin estettävissä olevasta vakavasta rikoksesta olisi tietoa luovutettava esitutkintaviranomaiselle.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikön sijainen
Kenraalimajuri

Pasi Kostamovaara

Oikeudellisen osaston osastopäällikkö
Hallitusneuvos

Ari-Pekka Koivisto

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Rajavartiolaitos 30.06.2017 klo 14:24. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

TIEDOKSI

SM/HKO
Rajavartiolaitoksen päällikkö
Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Rmos ja oikos/RVLE